

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Poznań, dnia 21 listopada 2016 r.

Sąd Okręgowy w Poznaniu IX Wydział Gospodarczy w następującym składzie:

Przewodniczący: SSO Jarosław Marczewski

Protokolant: p.o. stażysty Jolanta Wenzel

po rozpoznaniu w dniu 21 listopada 2016 r. w Poznaniu

na rozprawie sprawy z powództwa N. – N. Towarzystwo (...) S.A. z siedzibą w W.

przeciwko (...) Sp. z o.o. z siedzibą w P.

- o zapłatę

1. Zasądza od pozwanego na rzecz powoda kwotę 2.022.799,14 zł (dwa miliony dwadzieścia dwa tysiące siedemset dziewięćdziesiąt dziewięć złotych 14/100) z ustawowymi odsetkami od dnia 8 lipca 2014 roku do dnia 31 grudnia 2015 roku oraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia 1 stycznia 2016 roku do dnia zapłaty.
2. Zasądza od pozwanego na rzecz powoda kwotę 120.818,86 zł tytułem zwrotu kosztów procesu.

SSO Jarosław Marczewski

UZASADNIENIE

Pozwem z 12 grudnia 2014 roku powódka – (...) **Towarzystwo (...) spółka akcyjna z siedzibą w W.** wniosła o zapłatę od pozwanej – (...) sp. z o.o. **z siedzibą w P.** kwoty 2.022.799,14 zł wraz z odsetkami ustawowymi od 8 lipca 2014 r. do dnia zapłaty, a także kosztami postępowania.

Powódka podała, że pozwana jest przedsiębiorcą wykonującą działalność gospodarczą m.in. w zakresie działalności agentów i brokerów ubezpieczeniowych oraz pozostałej finansowej działalności usługowej. Jest to podmiot wpisany do rejestru agentów ubezpieczeniowych prowadzonych przez Komisję Nadzoru Finansowego.

Na podstawie umowy stron o pośrednictwo ubezpieczeniowe z 15 maja 2013 roku, pozwana działała jako agent ubezpieczeniowy na rzecz powódki, w szczególności w zakresie produktów (...) oraz (...).

Pozwana wykonywała czynności pośrednictwa przez osoby fizyczne, współpracujące z nią na podstawie umów o współpracę. Z tytułu wykonywania usług pośrednictwa ubezpieczeniowego pozwana jako agent otrzymywała od powódki prowizję stanowiącą określony procent od sumy składek należnych za pierwszy rok polisowy z danej umowy ubezpieczenia i to również w tych wypadkach, w których ubezpieczający wybrał wariant płacenia składek co kwartał lub co miesiąc, tj. w wypadkach, w których na rachunku danej polisy zaksięgowano jedynie kwotę stanowiącą odpowiednio czwartą lub dwunastą część sumy składek należnych za cały pierwszy rok polisowy. Tak obliczona prowizja wypłacona była w 11/12 części zaliczkowo z góry za osiągnięcie rezultatu w postaci utrzymania w mocy umowy ubezpieczenia w pierwszym roku polisowym. Pozostała 1/12 naliczonej prowizji była bezzwrotna (była to prowizja za pośredniczenie przy zawieraniu umowy ubezpieczenia). W przypadku zaprzestania opłacania składek przez ubezpieczającego w pierwszym roku polisowym, a w konsekwencji rozwiązania umowy ubezpieczenia, wypłacona zaliczkowo prowizja za

utrzymanie umowy ubezpieczenia podlegała zwrotowi w wysokości 1/12 części prowizji za każdy miesiąc pozostały do końca pierwszego roku polisowego (tzw. proporcjonalny clawback).

Aneksem z 17 grudnia 2013 roku strony podniosły wysokość prowizji naliczanej od umowy indywidualnego ubezpieczenia inwestycyjnego (...) w pierwszym roku trwania tej umowy do 105%. W dniu 30 stycznia 2014 roku strony zawarły kolejne porozumienie, w wyniku którego niezależnie od wynagrodzenia przewidzianego w umowie o pośrednictwo ubezpieczeniowe przewidziano możliwość przyznania świadczenia uznaniowego o charakterze premiovym (premi), uzależnionego od realizacji wolumenu sprzedaży w okresie od 1 stycznia do 31 grudnia 2014 roku. Miesięczna premia miała w tym wypadku wynosić 5% od zrealizowanego wolumenu sprzedaży. Porozumienie obejmowało wszystkie kategorie umów ubezpieczeniowych.

Bardzo dobre wyniki sprzedażowe, na które wskazywała pozwana, skłoniły powódkę do zawarcia kolejnego porozumienia i przyznania dodatkowej premii. W lutym 2014 roku powódka zobowiązała się do wypłacenia pozwanej dodatkowego wynagrodzenia w wysokości 2.000.000 zł pod warunkiem osiągnięcia w okresie od 1 stycznia do 31 grudnia 2014 roku określonego w tym porozumieniu wolumenu sprzedaży.

Na podstawie umowy powódka od września 2013 roku do maja 2014 roku wypłaciła pozwanej łącznie 18.865.069,06 zł.

Na przełomie marca i czerwca 2014 roku powódka zaczęła obserwować istotny wzrost rozwiązywanych umów ubezpieczenia przed upływem okresu 12 miesięcy, licząc od dnia ich zawarcia, z powodu zaprzestania opłacania przez klientów składek ubezpieczeniowych. Według stanu na dzień 31 lipca 2014 roku na łączną ilość 2061 umów zawartych za pośrednictwem pozwanej, 1667 umów uległo do końca lipca 2014 roku rozwiązaniu na skutek zaprzestania opłacania składki. Mając na uwadze, że prowizję wypłacono pozwanej zaliczkowo, łączna kwota wypłaconej i podlegającej zwrotowi prowizji wynosiła 10.829.275,28zł.

Wobec powyższych okoliczności w dniu 13 czerwca 2014 roku powódka złożyła pozwanej oświadczenie o rozwiązaniu umowy o pośrednictwo ubezpieczeniowe. Następnie 17 czerwca 2014 roku powódka wezwała pozwaną do zapłaty kwot, które winny podlegać zwrotowi. Wezwanie nie wywołało skutku.

W uzasadnieniu pozwu wskazano (k. 14), że niniejszym pozwem powódka dochodzi jedynie części powyższej należności. Swoje roszczenie powódka opiera na § 6 ust. 12 łączącej strony umowy, w którym wskazano, że „W przypadku rezygnacji z umowy ubezpieczenia lub zaprzestania opłacania składek przez Ubezpieczającego w ciągu określonego oddzielnie dla każdego rodzaju umowy w Załącznikach Produktowych okresu trwania umowy ubezpieczenia, wypłacone wynagrodzenie podlega zwrotowi proporcjonalnie za każdy miesiąc pozostały od dnia zaprzestania opłacania składek z umowy ubezpieczenia do upływu tego określonego okresu”. W wykonaniu tegoż postanowienia w Załączniku Produktowym B. (...) w § 2 pkt 2 lit a i b oraz punktach 3-5 tegoż Załącznika wskazano mechanizm obliczania i zaliczkowego wypłacania prowizji. Jednocześnie w § 2 pkt 6 zawarto zobowiązanie pozwanej do zwrotu prowizji w terminie 14 dni od wezwania oraz wyłączono możliwość potrącenia tej wierzytelności. Analogiczne postanowienia zawarto w Załączniku Produktowym B. (...) P. (§ 2 punkty 2-5).

Wierzytelność dochodzona pozwem obejmuje prowizję podlegającą częściowemu zwrotowi z tytułu 115 umów, które uległy rozwiązaniu poprzez zaprzestanie opłacania składki przez klientów, w większości wypadków po jednym lub po dwóch miesiącach od momentu zawarcia umowy. W dalszej części uzasadnienia (k. 16-17) wskazano sposób obliczenia kwot, które powinny zdaniem powódki podlegać zwrotowi dla każdej z umów.

Powódka wskazała przy tym także, że w niniejszej sprawie należy przyjąć, że pozwana nabywała prawo do prowizji stosownie do zapłaty poszczególnych składek ubezpieczeniowych (czyli „w miarę wykonywania umowy”) przez klientów powódki. Jednakże zapłata następowała zaliczkowo odnośnie 11/12 części, co skutkowało tym, że prowizja stawała się należna w 1/12 części z każdym upływającym miesiącem i zapłatą składki przez klienta. Stąd też powódka uważa, że w przypadku zaprzestania wykonywania umowy ubezpieczenia w czasie jej trwania pozwana jako agent nie nabył jeszcze prawa do prowizji. Zdaniem powódki nie został osiągnięty cel świadczenia, wobec czego świadczenie

powódki dokonane na rzecz pozwanej stało się nienależne. Cel nie został przy tym osiągnięty z uwagi na określone zachowanie osób trzecich, za które powódka odpowiedzialności nie ponosi.

W dniu 29 grudnia 2014 tut. Sąd wydał nakaz zapłaty w postępowaniu upominawczym w sprawie o sygn. IX GNC 1474/14 w całości zgodny z żądaniem pozwu.

W przepisany terminie pozwana wniosła sprzeciw od ww. nakazu zaskarżając go w całości i wnosząc o oddalenie powództwa.

Uzasadniając swoje stanowisko w sprawie pozwana zgłosiła zarzut naruszenia przez powódkę przepisu art. 5 k.c. Pozwana podważyła skuteczność wypowiedzenia umowy stron przez stronę powodową ze względu na brak podstawy prawnej oświadczenia o wypowiedzeniu. Pozwana wskazała, że nie jest w stanie zweryfikować twierdzenia pozwu, jakoby rzeczywiście 115 umów, o których mowa w pozwie uległo rozwiązaniu.

Pozwana podniosła też, że powódka powinna dokonać potrącenia kwot prowizji podlegających zwrotowi z wierzytelnościami pozwanej względem powódki.

Na dalszym etapie postępowania strony podtrzymywały swoje dotychczasowe - wyżej opisane - stanowiska.

Sąd ustalił następujący stan faktyczny:

Powódka prowadzi działalność gospodarczą w zakresie ubezpieczeniowym. Pozwany prowadzi działalność gospodarczą m. in. w zakresie agencyjnym, zajmując się wspomaganiami ubezpieczycieli w zakresie sprzedaży ich produktów. Jest to podmiot wpisany do rejestru agentów ubezpieczeniowych prowadzonych przez Komisję Nadzoru Finansowego.

Okoliczność bezsporna, a nadto dowód – poświadczona za zgodność z oryginałem przez pełn. powoda będącego adwokatem kserokopia: odpisu pełnego z rejestru KRS powoda (k. 38 i n.), pozwanego (k. 50 i n.), wydruk z Rejestru agentów ubezpieczeniowych (k. 55 i n.).

W dniu 15 maja 2013 r. strony zawarły w W. umowę o pośrednictwo ubezpieczeniowe. Na jej podstawie powódka, w celu zwiększenia efektywności prowadzonej przez siebie działalności, zleciła pozwanej wykonywanie pośrednictwa ubezpieczeniowego na rzecz powódki, a pozwana to zlecenie przyjęła. Z tytułu wykonywania obowiązków określonych w umowie powódka zapłacić miała pozwanej wynagrodzenie od umów ubezpieczenia zawartych za jej pośrednictwem i przez nią obsługiwanych. Kwoty prowizji stanowiły kwoty brutto w rozumieniu przepisów o podatku od towarów i usług.

Zgodnie z §1 pkt 11 umowy załącznikiem produktowym był załącznik do umowy, stanowiący jej integralną część, opisujący zasady wykonywania pośrednictwa i naliczania prowizji za doprowadzenie do zawarcia oraz za obsługę przedsprzedażową poszczególnych produktów ubezpieczeniowych.

Terminem wykonania usługi przez pozwaną był:

- a) ostatni dzień miesiąca kalendarzowego, w którym nastąpiło wystawienie polisy ubezpieczeniowej, potwierdzającej zawarcie umowy ubezpieczenia, a składka wpłacona przez ubezpieczającego na rachunek umowy ubezpieczenia została zaksięgowana przez powódkę lub,
- b) ostatni dzień każdego kolejnego miesiąca kalendarzowego, w którym składka wpłacona przez ubezpieczającego na rachunek umowy ubezpieczenia została zaksięgowana przez powódkę.

Okresem rozliczeniowym jest miesiąc kalendarzowy.

W przypadku rezygnacji z umowy ubezpieczenia lub zaprzestania opłacania składek przez ubezpieczającego w ciągu, określonego oddzielnie dla każdego rodzaju umowy w załącznikach produktowych, okresu trwania umowy

ubezpieczenia, wypłacone wynagrodzenie podlega zwrotowi proporcjonalnie za każdy miesiąc pozostały od dnia zaprzestania opłacenia składek z umowy ubezpieczenia od upływu tego określonego okresu.

W przypadku, gdy powódka jest zobowiązana do zwrotu ubezpieczającemu składki za okres, w którym nie udzielono ochrony ubezpieczeniowej, pozwana zobowiązana jest do zwrotu wypłaconej prowizji naliczonej od składki podlegającej zwrotowi.

Prowizja, do zwrotu której pozwana jest zobowiązana z uwagi na powyższe postanowienia, jak również kwoty wymagalnych kar umownych wskazanych w umowie zostaną potrącone z należnych pozwanej bieżących lub przyszłych prowizji, niezależnie od tytułu ich naliczenia i wypłaty. W przypadku niemożności dokonania potrącenia w trakcie obowiązywania umowy, jak również po jej rozwiązaniu lub wygaśnięciu, pozwana zobowiązała się dokonać zapłaty należności przelewem, w wysokości i na rachunek bankowy wskazany przez powódkę, w ciągu 14 dni licząc od dnia otrzymania pisemnego wezwania.

Umowa została zawarta była na czas nieoznaczony. Umowa lub załączniki produktowe mogły być wypowiedziane przez którąkolwiek ze stron na miesiąc naprzód w 1. roku, na dwa miesiące naprzód w 2. roku oraz na trzy miesiące naprzód w 3. i następnych latach trwania umowy.

Umowa mogła być wypowiedziana bez zachowania terminów wypowiedzenia z powodu niewykonania obowiązków określonych w umowie przez jedną ze stron w całości lub znacznej części, a także w przypadku wystąpienia skutków zdarzenia o charakterze siły wyższej, niezależnego od woli i poza możliwością przewidywania kontroli stron umowy, które uniemożliwiają co najmniej jednej ze stron umowy jej dalsze wykonywanie.

Prawo to przysługiwało powódce także wówczas, w szczególności gdy:

- a) działanie pozwanej narażało na szkodę dobre imię lub wizerunek powódki; w szczególności dotyczy to powtarzających się nieprawidłowości przy wykonywaniu czynności agencyjnych lub powtarzających się skarg klientów na działalność pozwanej, przy czym zastosowane działania naprawcze nie przyniosły oczekiwanych rezultatów;
- b) działanie pozwanej narażało lub powodowało szkodę materialną powódki lub klientów; w szczególności dotyczy to powtarzających przypadków nakłaniania klientów powódki do rezygnacji z posiadanych umów ubezpieczenia,
- c) pozwana naruszała inne postanowienia umowy lub przepisy prawa.

Bezsporne, a nadto dowód - – poświadczona za zgodność z oryginałem przez pełn . powoda będącego adwokatem kserokopia: umowy o pośrednictwo ubezpieczeniowe z 15 maja 2013 r. (k. 68 i n.); zeznania świadka M. S. (k. 1372)

W wykonaniu postanowień umownych w Załączniku Produktowym B. (...) w § 2 pkt 2 lit a i b oraz punktach 3-5 tegoż Załącznika wskazano mechanizm obliczania i zaliczkowego wypłacania prowizji. Prowizja była naliczana i wypłacana przez powódkę pozwanej od razu po uczynionej przez klienta wpłacie pierwszej składki, nawet gdy była to składka miesięczna. Zaliczka była bezzwrotna jeśli klient opłacił składki za pierwsze 12 miesięcy trwania umowy. Jeśli zaś klient zaprzestał opłacania składek w pierwszym roku ochrony, to zaliczka stawała się bezzwrotna proporcjonalnie do okresu, za który klient zapłacił, a w pozostałym zakresie podlegała zwrotowi. Jednocześnie w § 2 pkt 6 zawarto zobowiązanie pozwanej do zwrotu prowizji w terminie 14 dni od wezwania oraz wyłączono możliwość potrącenia tej wierzytelności. Analogiczne postanowienia zawarto w załącznikach objętych współpracą między stronami: Załączniku Produktowym B. (...) P. (§ 2 punkty 2-5), Załączniku Produktowym B. (...) (§2 pkt 2-5), Załączniku Produktowym Ochrona+ (§2 pkt 2-6) i Załączniku Produktowym Ochrona ze zwrotem (§2 pkt 2-5).

Bezsporne, a nadto dowód - poświadczona za zgodność z oryginałem przez pełn . powoda będącego adwokatem kserokopia: ww. załączników (k. 78 i n.); zeznania świadka M. S. (k. 1372)

Aneksem z dnia 17 grudnia 2013 roku strony podniosły wysokość prowizji naliczanej od umowy indywidualnego ubezpieczenia inwestycyjnego (...) w pierwszym roku trwania tej umowy do 105%.

W dniu 30 stycznia 2014 roku strony zawarły kolejne porozumienie, w wyniku którego niezależnie od wynagrodzenia przewidzianego w umowie o pośrednictwo ubezpieczeniowe przewidziano możliwość przyznania świadczenia uznaniowego o charakterze premiovym (premią), uzależnionego od realizacji wolumenu sprzedaży w okresie od 1 stycznia do 31 grudnia 2014 roku. Miesięczna premia miała w tym wypadku wynosić 5% od zrealizowanego wolumenu sprzedaży. Porozumienie obejmowało wszystkie kategorie umów ubezpieczeniowych.

Bezsporne, a nadto dowód - poświadczona za zgodność z oryginałem przez pełn . powoda będącego adwokatem kserokopia: aneksu z 17.12.2013 (k. 66), porozumienia z 30.01.2014 (k. 213-214).

Pracownik powódki co miesiąc, na podstawie danych znajdujących się w systemie, przygotowywał dokument, z którego wynika wysokość prowizji należnej agentowi – sporządzał raporty prowizyjne, a następnie przekazywał je agentowi. Agent na ich podstawie wystawiał fakturę, która trafiała do akceptacji pracownika powódki zajmującego się rozliczaniem prowizji, a po jej zaakceptowaniu faktura była realizowana.

Pozwany nie zgłaszał zastrzeżeń na etapie przed-procesowym co do sposobu i wysokości naliczonej prowizji, do czasu kiedy rozliczenia z nim stały się ujemne (tj. wysokość należnej mu prowizji była niższa od kwoty którą zobowiązany był zwrócić powódce).

Dowód - zeznania świadka M. S. (k. 1373)

Bardzo dobre wyniki sprzedażowe, na które wskazywała pozwana, skłoniły powódkę do zawarcia kolejnego porozumienia i przyznania dodatkowej premii. W lutym 2014 roku powódka zobowiązała się do wypłacenia pozwanej dodatkowego wynagrodzenia w wysokości 2.000.000zł pod warunkiem osiągnięcia w okresie od 1 stycznia do 31 grudnia 2014 roku określonego w tym porozumieniu wolumenu.

Bezsporne, a nadto dowód - poświadczona za zgodność z oryginałem przez pełn . powoda będącego adwokatem kserokopia: porozumienia z lutego 2014 (k. 216-217) zeznania świadka M. S. (k. 1372)

Na podstawie umowy powódka od września 2013 roku do maja 2014 roku wypłaciła pozwanej łącznie 18.865.069,06zł.

Dowód – wyciąg z rachunku pozwanej (k. 224-226); rachunki wystawione powódce przez pozwaną (k. 234 -258), potwierdzenie przelewu środków (k. 260 i n.).

Na przełomie marca i czerwca 2014 roku pozwana zaczęła obserwować istotny wzrost rozwiązywanych umów ubezpieczenia przed upływem okresu 12 miesięcy od dnia ich zawarcia, z powodu zaprzestania opłacania przez klientów składek ubezpieczeniowych. Według stanu na dzień 31 lipca 2014 roku na łączną ilość 2061 umów zawartych za pośrednictwem pozwanej, 1667 umów uległo do końca lipca 2014 roku rozwiązaniu na skutek zaprzestania opłacania składki.

Wobec powyższych okoliczności w dniu 13 czerwca 2014 roku powódka złożyła pozwanej oświadczenie o wypowiedzeniu umowy o pośrednictwo ubezpieczeniowe bez zachowania okresu wypowiedzenia z uwagi na ujawnione w działalności pozwanej rażące nieprawidłowości narażające i powodujące szkodę materialną powódki oraz stanowiące naruszenie prawa oraz umowy.

Następnie 17 czerwca 2014 roku powódka wezwała pozwaną do zapłaty w terminie 14 dni od otrzymania wezwania kwot, które powódka uważa, że przekazała nienależnie i które winny podlegać zwrotowi. Mimo, że pozwana odebrała wezwanie 23 czerwca 2014, nie wywołało ono skutku.

dowód – poświadczona za zgodność z oryginałem przez pełn . powoda będącego adwokatem kserokopia: oświadczenia powódki z 11 czerwca 2014 o wypowiedzeniu umowy stron (k. 273 i n.) oraz wezwania z ZPO (k. 277-278), 115 zestawów dokumentów potwierdzających zawarcie umów przez pozwaną u powoda (k. 319 i n.); zeznania świadka M. S. (k. 1372-1373)

Wierzytelność dochodzona pozwem obejmuje prowizję podlegającą częściowemu zwrotowi z tytułu 115 umów, które uległy rozwiązaniu poprzez zaprzestanie opłacania składki przez klientów, w większości wypadków po jednym lub po dwóch miesiącach od momentu zawarcia umowy.

W odniesieniu do 115 umów stanowiących przedmiot niniejszej sprawy prowizja podlegająca zwrotowi, która została wypłacona przez powoda pozwanej, wynosi 2 022 790,00 zł.

Łączna różnica w naliczeniu wysokości prowizji do zwrotu wynikającą z wyliczenia biegłego oraz wyliczenia powoda wynosi 9,17 zł i powoduje, że o tę kwotę, wyliczona przez biegłego kwota prowizji do zwrotu jest niższa od wysokości prowizji do zwrotu wyliczonej przez powoda.

Różnica ta wynika ze specyfiki algorytmu przeliczeniowego stosowanego w programie (systemie) komputerowym stosowanym w rozliczeniach przez powódkę.

Dowód – opinia biegłego dr-a T. K. z 17 maja 2015 (k. 1619 i n.) zeznania świadka M. S. (k. 1373)

Powyższy stan faktyczny sąd ustalił na podstawie twierdzeń stron oraz treści dokumentów – w zakresie niespornym oraz niekwestionowanym przez strony oraz na podstawie wyżej powołanych dowodów.

Dokonując ustaleń stanu faktycznego Sąd miał na uwadze, że każda ze stron obowiązana jest do złożenia zgodnych z prawdą wyjaśnień odnośnie okoliczności sprawy i oświadczeń co do twierdzeń strony przeciwnej dotyczących okoliczności faktycznych (art. 3 k.p.c. i art. 210 § 2 k.p.c.), przy czym ogólnikowe zaprzeczenie wszystkim twierdzeniom strony przeciwnej nie czyni zadość temu obowiązkowi (por. uchwała Zgromadzenia Ogólnego Sądu Najwyższego z dnia 15.07.1974 r., Kw. Pr. 2/74 OSNCP 1974/12/203).

Odnosząc powyższe na grunt niniejszej sprawy należy określić okoliczności faktyczne istotne dla rozstrzygnięcia sprawy, a następnie dokonać szczegółowej analizy twierdzeń każdej ze stron odnośnie tych okoliczności.

Powód przedłożył poświadczoną kserokopię umowy stron, porozumienia stron oraz poświadczoną kserokopię dokumentów ubezpieczeniowych, a strona pozwana nie kwestionowała ich prawdziwości, autentyczności, a także tego, że osoby tam podpisane działały w imieniu i na rzecz pozwanego. Natomiast Sąd nie znalazł podstaw, aby czynić to z urzędu.

Należy wskazać, że ww. dokumenty są dokumentami prywatnymi, w rozumieniu art. 245 k.p.c., a zatem dowodem tego, że osoba, która ów dokument podpisała złożyła oświadczenie w nim zawarte. Formalna moc dowodowa dokumentu prywatnego nie rozciąga się jednak na okoliczności towarzyszące złożeniu oświadczenia. Nie przesądza on zatem, czy oświadczenie jest ważne lub skutecznie prawnie. Materialna moc dowodowa dokumentu prywatnego zależy od jego treści merytorycznej. O materialnej mocy dowodowej dokumentów prywatnych rozstrzyga sąd zgodnie z zasadą swobodnej oceny dowodów – art. 233 k.p.c. (por. Komentarz do KPC, Część pierwsza, postępowanie rozpoznawcze, Wydawnictwo Prawnicze LexisNexis, Warszawa 2002, s. 517).

W ocenie Sądu, wszystkie znajdujące się w aktach dokumenty należy uznać za wiarygodne, gdyż ich treść i autentyczność nie została zakwestionowane przez strony, a Sąd nie znalazł podstaw do podważania ich mocy dowodowej.

Pozwana kwestionowała w sprawie wyliczenie wysokości prowizji niepodlegającej zwrotowi przez pozwanego. Przeprowadzony w sprawie dowód z opinii biegłego wykazał jednak, że kwestionowanie przez pozwaną nie było zasadne. Za przydatną do rozstrzygnięcia sprawy i wiarygodną należało uznać pisemną opinię biegłego dr-a T. K. z dziedziny analizy ekonomicznej, ekonomii, księgowości, rachunkowości i finanse, podatki, przedsiębiorstwo. Przystępując do oceny opinii biegłego należy podkreślić, że w postępowaniu cywilnym dowód w postaci opinii biegłego podlega ocenie na równi z innymi dowodami, a strony są uprawnione do podważania mocy dowodowej opinii biegłych za pomocą wszystkich dostępnych i przewidzianych przez prawo środków dowodowych. Zgodnie z

postanowieniem Sądu Najwyższego z 7 listopada 2000 roku (sygn. akt: I CKN 1170/98, OSNC 2001, nr 4 poz. 64) opinia biegłego podlega ocenie – przy zastosowaniu art. 233 § 1 k.p.c. – na podstawie właściwych dla jej przedmiotu kryteriów zgodności z zasadami logiki i wiedzy powszechnej, poziomu wiedzy biegłego, podstaw teoretycznych opinii, a także sposobu motywowania oraz stopnia stanowczości wyrażonych w niej wniosków (zob. także wyrok Sądu Najwyższego z dnia 15 listopada 2002 roku, V CKN 1354/00). Kierując się powyższymi wytycznymi i biorąc pod uwagę pozostały materiał dowodowy sprawy, Sąd uznał za przekonującą i w konsekwencji mającą zasadnicze znaczenie dla definitywnego rozstrzygnięcia sprawy opinię ww. biegłego.

Należy zauważyć, że strony nie kwestionowały wiedzy i doświadczenia biegłego, tj. elementów koniecznych dla prawidłowego sporządzenia opinii w niniejszej sprawie. Sąd nie miał żadnych zastrzeżeń do metody jej opracowania, a żadna ze stron jej skutecznie nie zakwestionowała. Przedmiotowa opinia jest wyczerpująca, rzetelna, fachowa i czyni zadość postawionej tezie dowodowej. Opinia została przeprowadzona w oparciu o analizę metody naliczania prowizji przez powódkę oraz sprawdzenie rachunkowe twierdzeń zawartych w pozwie. Przy czym biegły wskazał na różnicę w kwocie 9,17 zł. Jednak uzasadnił przekonująco, że kwota wynika ze specyfiki algorytmu przeliczeniowego stosowanego w programie księgowym powódki. Sąd - wobec braku wiedzy fachowej oraz niekwestionowaniu tej tezy - przyjął za biegłym, że różnica jest nieistotna i pomijalna przy wysokości roszczenia z pozwu. Wnioski końcowe pisemnej opinii zostały sformułowane w sposób jednoznaczny, kategoryczny i dostatecznie umotywowany.

W ocenie Sądu zeznania świadka M. S. należało uznać za wiarygodne, albowiem były spójne, logiczne i konsekwentne. Świadek jest co prawda zawodowo i służbowo związany ze stroną powodową, niemniej strona pozwana nie podważała jej wiarygodności, a Sąd nie znalazł przyczyn, aby czynić to z urzędu. Wszak osoba ta zgodnie z pozostałym materiałem dowodowym opisała przebieg współpracy stron, wyjaśniła podstawy rozbieżności oraz wskazała na działanie pozwanej świadczącej o zaistnieniu podstaw do wypowiedzenia umowy stron.

Sąd zważył, co następuje:

Powództwo okazało się zasadne w całości.

Sąd uznał, że strony w dniu 15 maja 2013 r. zawarły umowę agencyjną.

Strona pozwana nie kwestionowała, że zawarła z powodem umowę pt. Umowa o pośrednictwo ubezpieczeniowe, a jedynie wskazywała, że powodowi nie jest należny zwrot wynagrodzenia agenta.

Zgodnie z art. 758 § 1 k.c. - przez umowę agencyjną przyjmujący zlecenie (agent) zobowiązuje się, w zakresie działalności swego przedsiębiorstwa, do stałego pośredniczenia, za wynagrodzeniem, przy zawieraniu z klientami umów na rzecz dającego zlecenie przedsiębiorcy albo do zawierania ich w jego imieniu.

Z kolei z art. 758¹ § 1 i 2 k.c. wynika, że jeżeli sposób wynagrodzenia nie został w umowie określony, agentowi należy się prowizja, która może być zależna od wartości zawartych umów.

W niniejszej sprawie strona powodowa domagała się zwrotu części wypłaconych pozwanej prowizji z uwagi na postanowienia §6 pkt 12-14 umowy stron oraz ogólną regulację Kodeksu cywilnego o nienależnym świadczeniu.

Bezsporne w sprawie było, że strony łączyła umowa, zgodnie z którą pozwana jako agent była zobowiązana do zawierania umów na rzecz powódki. Strony w umowie, w myśl zasady swobody z przepisu art. 353¹ k.c., ustaliły sposób wynagrodzenia pozwanej oraz zawarły dodatkowe porozumienia dotyczące zwrotu prowizji w sytuacji faktycznego zaprzestania wykonywania umów przez ubezpieczających. W umowie znalazło się szczegółowe określenie konsekwencji rezygnacji z umowy ubezpieczenia przez ubezpieczonego lub zaprzestania opłacania przez niego składek. Z analizy postanowień umowy wynika, że w przypadku rezygnacji z umowy przez klienta lub zaprzestania regulowania przez niego składek w pierwszym roku trwania umowy, pozwana była zobowiązana do zwrotu prowizji w wysokości proporcjonalnej do ilości miesięcy pozostałych do zakończenia okresu pierwszego roku obowiązywania

umowy, za które nie uiszczono składki. Wysokość tej prowizji miała zaś być naliczona od składki podlegającej zwrotowi.

Z postępowania dowodowego jednoznacznie wynika, że powódka złożyła pozwanej oświadczenie o wypowiedzeniu umowy, podając przy tym podstawę prawnokontraktową swojego oświadczenia woli. Pozwana nie przedstawiła jakichkolwiek dowodów na poparcie swoich twierdzeń o bezpodstawności tegoż oświadczenia, a powódka wykazała należycie poprzez dowody z dokumentów i zeznania świadka, że zaszły przesłanki do rozwiązania umowy agencyjnej. Jednakże przedmiotem tego postępowania nie było rozwiązanie umowy, ani jej zobowiązaniowe skutki, a jedynie zwrot prowizji w sytuacji faktycznego zaprzestania wykonywania umów przez ubezpieczających.

Żądanie zwrotu prowizji od agenta przy umowie agencyjnej na podstawie przepisów kodeksowych o nienależnym świadczeniu jest dopuszczane przez sądy powszechne (zob. wyrok SA w Warszawie z 26 listopada 2016, I ACa 335/15, <www.orzeczenia.ms.gov.pl>, dostęp 6.12.2016).

Dla przyjęcia odpowiedzialności pozwanej względem powódki na podstawie przepisów o nienależnym świadczeniu, konieczne było wykazanie przez powódkę (zgodnie z art. 6 k.c.), że pozwana wzbogaciła się jej kosztem (por. wyrok SN z 21 grudnia 2005, IV CK 305/05, niepubl.). Zgodnie z przepisem art. 410 § 2 k.c. świadczenie jest nienależne, jeżeli ten, kto je spełnił, nie był w ogóle zobowiązany lub nie był zobowiązany względem osoby, której świadczył, albo jeżeli podstawa świadczenia odpadła lub zamierzony cel świadczenia nie został osiągnięty, albo jeżeli czynność prawna zobowiązująca do świadczenia była nieważna i nie stała się ważna po spełnieniu świadczenia. Nienależne świadczenie jest w ujęciu kodeksu cywilnego jednym z wypadków bezpodstawnego wzbogacenia.

Powódka domagała się zwrotu prowizji od 115 umów opisanych w pozwie, których poświadczane przez zawodowego pełnomocnika powódki odpisy zostały załączone do akt sprawy. Pozwana nie kwestionowała przy tym, że otrzymała pełną prowizję, w wysokości, o której mowa w pozwie, za zawarcie tych umów. Sporne jedynie pozostawały dwie okoliczności. Po pierwsze pozwana kwestionowała, że klienci rozwiązali umowy w okresie pierwszego roku ubezpieczeniowego. Powódka wykazała jednak tę okoliczność poprzez stosowne dokumenty załączone do pozwu, których wiarygodności nie podważono. Brak zapłaty pełnych składek lub fakt rozwiązania rzeczonych 115 umów został również potwierdzony przez słuchanego w sprawie wiarygodnego świadka M. S.. Ziściły się przeto przesłanki do zwrotu kwot prowizji wypłaconych pozwanemu agentowi na zasadach opisanych w §6 pkt 12-14 umowy z 15.05.2013. Bezsparnie pozwana dochodzonej pozwem prowizji nie zwróciła, lecz kwestionowała rachunkowe wyliczenie zaprezentowane przez powódkę. Powołany w sprawie biegły dokonał jednakowoż sprawdzenia pod względem rachunkowo-finansowym zastosowanego przez powódkę algorytmu oraz dokonanych obliczeń. Biegły stwierdził co prawda różnicę w zakresie wyliczonych, a rzeczywiście należnych kwot, jednak była ona na tyle niewielka, że mogła wynikać ze stosowania algorytmu.

W ocenie Sądu nawet w razie niesformułowania w umowie obowiązku zwrotu prowizji pozwany agent byłby zobowiązany do zwrotu otrzymanego wynagrodzenia na podstawie art. 761⁴ k.c. Zgodnie z tym przepisem agent nie może żądać prowizji, gdy oczywiste jest, że umowa z klientem nie zostanie wykonana na skutek okoliczności, za które dający zlecenie nie ponosi odpowiedzialności, jeżeli zaś prowizja została już agentowi wypłacona, podlega ona zwrotowi. Postanowienie umowy agencyjnej mniej korzystne dla agenta jest nieważne. Niezasadne jest przyjmowanie, że do powstania obowiązku zwrotu prowizji musi istnieć obiektywna i trwała niemożliwość wykonywania umowy przez ubezpieczającego (tj. zapewne niewypłacalność). Celem art. 761⁴ k.c. jest bowiem zapobieżenie pozyskiwaniu przez agentów klientów pozornych, tj. zawierających umowy ze zleceniodawcą (ew. podmiotem, na rzecz którego działa zleceniodawca) w celu powstania prawa agenta do prowizji, a nie w celu wykonywania tych umów. Z uwagi na to, że wykazanie agentowi świadomego pozyskania klienta pozornego byłoby nader utrudnione, na podstawie przywołanego przepisu agent zobowiązany jest do zwrotu prowizji za zawarcie umów niewykonywanych z przyczyn nieobciążających zleceniodawcę (por. wyrok SO w Krakowie z 18 marca 2014, IX GC 63/12, <www.orzeczenia.ms.gov.pl>, dostęp 6.12.2016).

Sąd nie uznał również za zasadny zarzutu naruszenia przez powódkę przepisu art. 5 k.c.

Jak stwierdził Sąd Najwyższy w tezie wyroku z 22 listopada 2000 r., II CKN 1354/00, Lex, nr 51966: "Działanie zgodne z prawem korzysta z domniemania zgodności z zasadami współzycia społecznego, chyba że wykazane zostaną szczególne, konkretne okoliczności obalające to domniemanie". Wynika stąd powszechnie akceptowany wniosek, że - zgodnie z art. 6 k.c. - ciężar udowodnienia okoliczności uzasadniających tezę o nadużyciu spoczywa na stronie, która domaga się zastosowania przez sąd art. 5 k.c. W ocenie Sądu żądanie przez powódkę od pozwanej zwrotu prowizji co do zasady nie stanowiło nadużycia prawa podmiotowego przysługującego powódce. Takie uprawnienie wynikało bowiem wprost z treści umowy zawartej przez strony 15 maja 2013. Pozwana była więc świadoma możliwości obciążenia obowiązkiem zwrotu prowizji, знаła przesłanki realizacji tego uprawnienia przez powódkę i wyraziła zgodę na takie rozwiązanie zawierając umowę. Powódka formując należycie wykazane roszczenie o zwrot prowizji na podstawie ważnie zawartej umowy działała zgodnie z prawem. Natomiast działanie zgodne z prawem podlega ochronie prawnej i nie stanowi nadużycia prawa w rozumieniu art. 5 k.c. Pozwana nie udowodniła by postępowanie powódki naruszało zasady współzycia społecznego. Co więcej nie skonkretyzowała nawet jaką zasadę powódka miałaby naruszyć domagając się zapłaty kwoty dochodzonej pozwem.

Nie udowodniła również, że to działania powódki wywołały rezygnację ubezpieczających z kontynuowania umów oraz, że powódka nie dokonał potrącenia w myśl §6 pkt 14 umowy stron z istniejącymi wierzytelnościami pozwanej.

Mając na względzie powyższe, Sąd orzekł jak w pkt I sentencji wyroku.

Rozstrzygnięcie w zakresie odsetek Sąd oparł na treści art. 481 § 1 k.c., zgodnie z którym jeżeli dłużnik opóźnia się ze spełnieniem świadczenia pieniężnego, wierzyciel może żądać odsetek za czas opóźnienia, chociażby nie poniósł żadnej szkody i chociażby opóźnienie było następstwem okoliczności, za które dłużnik nie ponosi odpowiedzialności. W ocenie Sądu powódka mogła domagać się odsetek ustawowych po upływie terminu do spełnienia świadczenia wynikającego z wezwania dłużnika, albowiem termin zwrotu nienależnego świadczenia nie był oznaczony, ani nie wynikał z właściwości zobowiązania (art. 455 k.c.). Wobec powyższego Sąd zasądził odsetki ustawowe od upływu umownego terminu na spełnienie świadczenia, tj. od dnia następnego po upływie 14 dni od doręczenia wezwania o zapłatę.

Rozgraniczenie odsetek należnych powódce do 31 grudnia 2015 oraz od 1 stycznia 2016 wynika z wejścia w życie w toku procesu przepisów Ustawy z 9 października 2015 r. o zmianie ustawy o terminach zapłaty w transakcjach handlowych, ustawy - Kodeks cywilny oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z dnia 9 listopada 2015 r.). Zgodnie z przepisem przejściowym tej ustawy (art. 56) do odsetek należnych za okres kończący się przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy stosuje się przepisy dotychczasowe. Okres za który domagała się powódka odsetek nie skończył się zaś przed 1 stycznia 2016 r., a trwa do dnia zapłaty. Z uwagi na fakt, że ustawa ta zmodyfikowała m.in. przepis art. 481 § 2 k.c., zgodnie z którym obecnie jeżeli stopa odsetek za opóźnienie nie była oznaczona, należą się odsetki ustawowe za opóźnienie w wysokości równej sumie stopy referencyjnej Narodowego Banku Polskiego i 5,5 punktów procentowych, konieczne było wskazanie jakie dokładnie odsetki są jej należne od 1 stycznia 2016.

O kosztach procesu Sąd orzekł w punkcie II wyroku na podstawie art. 98 § 1 i 3 k.p.c. i art. 108 § 1 k.p.c., zgodnie z zasadą odpowiedzialności za wynik postępowania. W związku z tym, że pozwana przegrała spór w całości winna zwrócić powódce poniesione przez nią koszty procesu:

- 1) uiszczoną opłatę od pozwu w kwocie 100.000 zł,
- 2) wynagrodzenie pełnomocnika w kwocie 7200 zł wynikające z § 6 pkt 7 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu (tekst jednolity – Dz. U z 2013 r, poz. 461 ze zm.),
- 3) opłatę od zażalenia w kwocie 30 zł (k. 1051),

- 4) wynagrodzenie pełnomocnika w kwocie 3600 zł wynikające z §13 ust. 2 pkt 2 w zw. z § 6 pkt 7 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu (tekst jednolity – Dz. U z 2013 r, poz. 461 ze zm.),
- 5) zwrot kosztów opinii biegłego w kwocie 9.971,86 zł, pokryty z zaliczki powódki (k. 1604)
- 6) opłata skarbową od udzielonego pełnomocnictwa w kwocie 17 zł.

SSO Jarosław Marczewski